

2. Výstupní hodnocení

Text této části se věnuje výstupnímu hodnocení, které jsou školy povinny vydávat svým žákům ukončujícím povinnou školní docházku. Jsou zde dány do souvislosti právní východiska s praxí uplatňovanou na Gymnáziu Nymburk a ukázány možnosti Aplikace MONITOR při přípravě a zpracování výstupního hodnocení. K textu jsou doloženy konkrétní ukázky dílčích hodnocení a komentářů a vše je doplněno ukázkami tak, aby byl zřejmý přínos Aplikace MONITOR pro práci třídního učitele i pro vedení škol při zpracování vlastního hodnocení školy. Stejně jako v komentářích ke všem ostatním modulům vycházíme i zde z praxe jedné školy, nicméně použité postupy jsou snadno využitelné pro všechny školy. V textu naopak není popsán návod, jak modul pro tvorbu výstupního hodnocení používat. Zde odkážeme na podrobnou nápovědu, která je součástí Aplikace MONITOR.

Gymnázium Nymburk si ve společných vzdělávacích strategiích na úrovni školy ve svém školním vzdělávacím programu pro nižší stupeň gymnázia stanovilo jako jednu z priorit rozvoj schopnosti hodnotit práci svou i práci ostatních. Potřebné techniky hodnocení a kompetence s tím spojené tvoří poměrně rozsáhlý soubor, jehož zvládnutí chce škola u žáků dosáhnout. V kontrastu s těmito záměry se objevily značné problémy v okamžiku, kdy třídní učitelé kvart připravovali pro své žáky výstupní hodnocení. Zpracovat slovně hodnocení u svých žáků nebylo pro třídní učitele snadné. Vedení školy totiž jednoznačně upřednostňovalo takové zpracování výstupního hodnocení, které by mělo pro žáky a jejich rodiče co největší vypovídací hodnotu. Úkol zpracovat pro žáky výstupní hodnocení nebyl tedy pojat formálně.

Základní východisko pro tvorbu výstupního hodnocení tvořila ustanovení zákona 561/2004 o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání, tedy školského zákona. V §51 se v odstavci (5) stanovuje

školám povinnost vydávat žákům v posledním roce povinné školní docházky výstupní hodnocení.

Obsah výstupního hodnocení stanovuje vyhláška MŠMT č. 48/2005 Sb., o základním vzdělávání a některých náležitostech plnění povinné školní docházky v §16, kde se obsah výstupního hodnocení nepřímo váže na ustanovení §44 školského zákona č.561/2004 Sb. a stanovují se další 4 oblasti, které musí být ve výstupním hodnocení zmíněny.

Nejpřesněji vymezuje smysl a účel výstupního hodnocení Informace MŠMT č. 36 048/2005-22 ze dne 2. prosince 2005. Právě obsah této informace byl pro postup školy při přípravě výstupního hodnocení nejpřínosnější. V informaci se popisuje rozdíl mezi vysvědčením a výstupním hodnocením, píše se zde také, že tvorba výstupního hodnocení by měla být týmovou prací vyučujících, a výslovně se zde uvádí, že se jedná o zásadní dokument opatřený podpisem třídního učitele a ředitele školy a doplněný otiskem kulatého razítka.

Dalším východiskem pro zpracování výstupního hodnocení je samozřejmě i školní vzdělávací program, konkrétně jeho část, která popisuje profil absolventa nižšího stupně Gymnázia Nymburk. Jevilo se nám jako logické vztáhnout výstupní hodnocení jednak k obecným cílům, které v RVP ZV popisují klíčové kompetence, jednak k cílům stanoveným v ŠVP a samozřejmě porovnat stav v okamžiku hodnocení s tím, jak se žák přiblížil k ideálnímu stavu popsáném v profilu absolventa.

Posledním východiskem byly zkušenosti školy z přijímacího řízení do čtyřletého gymnázia, kde jsme se setkávali s výstupními hodnoceními nejrůznější kvality. Některé z nich byly zpracovány s velkou pečlivostí a se snahou postihnout rozvoj osobnosti žáka, z jiných bylo patrné, že školy jeho tvorbě příliš pozornosti nevěnovaly. V průběhu přijímacího řízení jsou střední školy povinny k výstupnímu hodnocení přihlížet, což v podstatě vzhledem k rozdílnému obsahu a formě výstupních hodnocení nebylo možné.

Tvorba výstupního hodnocení je samozřejmě velmi náročnou a odpovědnou prací. Za obsah, jeho správnost a úplnost odpovídá třídní učitel a pod výstupní hodnocení se podepisuje také ředitel školy. Je zřejmé, že zpracování výstupního hodnocení ovlivňuje i schopnost vyučujících srozumitelně se vyjádřit, používat vhodně termíny atd. Do výstupního hodnocení musí třídní učitel uvést všechny podstatné skutečnosti, které cestu ke kompetencím u konkrétního žáka v průběhu studia ovlivňovaly. Vedení spolu s výchovnou poradkyní se proto rozhodlo pomoci třídním učitelům vytvořit pro jejich práci co nejlepší výchozí podmínky.

Po dohodě v širším vedení jsme si pro další kroky stanovili tyto cíle:

1. Připravit osnovu výstupního hodnocení tak, aby postihovala všechny oblasti povinné ze zákona a aby se zohledňovaly specifické cíle školy stanovené v ŠVP.
2. Vytvořit nástroj pro tvorbu výstupního hodnocení, který by co nejvíce usnadnil práci třídních učitelů a současně co možná nejvíce objektivizoval jeho obsah.

3. Začlenit tvorbu výstupního hodnocení do Aplikace MONITOR a zpřístupnit tak výsledky dalším školám prostřednictvím webové aplikace provozované na serveru ve školství obecně známém.

Ředitel školy pověřil svou zástupkyni, která má v oblasti svých povinností zahrnuto i řízení a kontrolu práce třídních učitelů, aby vytvořila tým, jehož úkolem bude připravit výstupní hodnocení pro žáky kvart v souladu s výše zmíněnými právními předpisy a následně zkušenosti z tvorby výstupního hodnocení využít pro tvorbu nástroje, který by byl pro příští roky použitelný nejen pro vyučující Gymnázia Nymburk, ale prostřednictvím internetové Aplikace MONITOR by mohl sloužit i dalším školám.

Pracovní tým tvořila kromě zástupkyně ředitele také výchovná poradkyně a třídní učitelé kvart a tercií. Dílčí výsledky práce týmu byly předkládány na porady vedení a konzultovány s pracovníky pedagogicko-psychologické poradny.

V první fázi bylo nutné připravit závaznou osnovu výstupního hodnocení. Zde tým použil přesně oblasti stanovené vyhláškou MŠMT č. 48/2005Sb. a rozpracoval je s přihlédnutím k cílům vzdělávání stanovených v §44 zákona 561/2004 Sb. Osnova výstupního hodnocení pak vypadala takto:

- I. Obecný cíl vzdělávání, rozvoj klíčových kompetencí
 1. Osvojení si strategie učení, motivace k celoživotnímu učení
 2. Tvořivé myšlení, logické uvažování, řešení problémů
 3. Komunikace
 4. Spolupráce
 5. Práva a povinnosti žáků, ohleduplnost a tolerance k lidem
 6. Vztah k hodnotám
 7. Rozvoj a ochrana fyzického a duševního zdraví
 8. Vztah k životnímu prostředí
 9. Rozvoj schopností žáka v souladu s reálnými možnostmi a jejich uplatnění spolu s osvojenými vědomostmi a dovednostmi při profesní orientaci
- II. Vyjádření o možnostech žáka a jeho nadání
- III. Vyjádření o předpokladech pro další vzdělávání nebo uplatnění žáka
- IV. Chování žáka v průběhu povinné školní docházky
- V. Vyjádření o dalších významných skutečnostech ve vzdělávání žáka

Pro konstrukci šablony formuláře použila naše škola podobné rozvržení údajů, jako je tomu na výročním vysvědčení. Cílem bylo evokovat ve studentech, rodičích i vyučujících dojem důležitosti údajů obsažených ve výstupním hodnocení a dodat mu tak odpovídající vážnosti.

Dalším krokem byla příprava hodnotící škály pro informace, které třídní učitelé zapisují do části I výstupního hodnocení. Právě tady spatřujeme těžiště výstupního hodnocení a naší snahou bylo informace v této části hodnocení co nejvíce objektivizovat. Hodnotící škála, která ve výsledku obsahovala poměrně rozsáhlé texty, byla členěna do pěti úrovní. Po

dohodě v týmu byly formulace voleny tak, aby zdůrazňovaly kladné stránky žáka. Negativnímu hodnocení jsme se vyhýbali z několika důvodů. Jednak jsme vycházeli z toho, že na víceletém gymnáziu studují žáci, kteří jsou ve srovnání se žáky devátých tříd většinou v rozvoji kompetencí dále než jejich vrstevníci. Proto i ti naši žáci, kteří se ve srovnání se třídou jeví jako průměrní, by ve srovnání s vrstevníky na základních školách byli pravděpodobně hodnoceni dobře. Dalším důvodem byla i celková strategie školy hodnotit žáky tak, aby nebyl zablokován jejich další rozvoj. Konečně posledním důvodem bylo zachování jakési korelace s vysvědčením, na které se do poznámek uvádějí dle pokynu MŠMT pouze pochvaly, a ne kázeňské tresty. U výjimečných případů jsme se však negativnímu hodnocení nebránili, ale pro takováto hodnocení jsme již nepoužívali hodnotící škálu. Třídní učitelé tvořili v těchto případech výstupní hodnocení ve spolupráci s výchovnou poradkyní individuálně.

Hodnotící škálu připravila výchovná poradkyně. Škála byla konzultována s pracovníky pedagogicko-psychologické poradny a ve vedení školy. Pro zpracování škály jsme volili tabulkové zpracování v MS Excel. Úkolem třídních učitelů bylo při tvorbě části I výstupního hodnocení vybrat ze škály odpovídající hodnocení a dosadit ho do připraveného formuláře. V jednotlivých částech výstupního hodnocení se tak mohly objevit texty z různých úrovní škály. Vytvoření škály výrazně usnadnilo práci třídních učitelů. Vytváření textů, stylizace, gramatická správnost,... byly zajištěny použitím formulací připravených předem. Na třídní učitele a na vyučující, kteří ve třídě učili, byla přenesena odpovědnost za správnou volbu z připravené škály hodnocení.

Činnost třídních učitelů byla dále zpříjemněna již připravenou šablonou. Pro její tvorbu byl použit nástroj hromadné korespondence s daty exportovanými z Bakalářů, které Gymnázium Nymburk využívá k evidenci žáků. Přípravu šablony a export dat zajistil zástupce ředitele, který má ve škole na starosti školní matriku a evidenci žáků.

Samotné sestavení výstupního hodnocení měli na starosti třídní učitelé. Zástupkyně je proškolila v manipulaci se šablonou a se škálou. Po krátkém zácviku třídní učitelé bez problému dokázali výstupní hodnocení sestavit. Všichni třídní učitelé byli na závěr dotazováni na obsah textu, který byl pro obsah výstupního hodnocení ve škále k dispozici. Až na skutečně extrémní případy žáků, kteří nebyli podle názoru vyučujících vytvořenou škálou postižitelní a výstupní hodnocení muselo být vytvořeno zcela individuálně, byly formulace podle názoru vyučujících velmi dobře použitelné.

Kromě exportu vhodných formulací z připravené škály, využili třídní učitelé informace o žákovi od ostatních vyučujících ve třídě, od žáka samotného a od pedagogicko-psychologické poradny. V prvních dvou letech, kdy škola výstupní hodnocení pro žáky připravovala, se výrazně zlepšila schopnost třídních učitelů zacházet s připravenou škálou a šablonou pro výstupní hodnocení. Po transportu vhodných formulací z excelovské tabulky bylo nicméně nutné dosti komplikovaně převádět tabulkové formáty do textové podoby. Všichni vyučující, kteří výstupní hodnocení pro žáky připravovali, se shodli na tom, že by bylo víc než vhodné učinit další krok a připravit kompletní software pro zpracování formátování a tisk výstupního

hodnocení. Tento závěr se dal očekávat. Vedení školy zapracovalo přípravu modulu pro tvorbu výstupního hodnocení do Aplikace MONITOR. Po jeho dokončení je tvorba výstupního hodnocení po formální stránce velmi pohodlná a třídní učitelé se mohou stále více soustředit na obsah. Možnosti Aplikace MONITOR při tvorbě výstupního hodnocení jsou popsány dále. Využití Aplikace MONITOR posunulo tvorbu výstupního hodnocení na zcela jinou kvalitativní úroveň. Odpadlo zdlouhavé přenášení dílčích textů hodnocení do šablony, formátování výsledného hodnocení a výrazně se zpříjemnil tisk a archivace výstupních hodnocení.

Části II - V výstupního hodnocení vznikaly za aktivní účasti vyučujících, kteří ve třídě učili a kteří proto každého žáka znali. Postupně tak vznikala podoba těchto částí výstupního hodnocení. Ke kompletaci údajů o mimoškolní činnosti žáka byly použity dotazníky. Součástí dotazníku jsou vždy i otázky, v nichž se žáka ptáme, jak on sám sebe ve škole vnímá, v jakých předmětech se mu podle jeho názoru nejvíce daří, jaké má záliby apod.

Výstupní hodnocení je na naší škole předáváno žákům spolu s výpisem z klasifikace, který škola vydává v pololetí místo standardního vysvědčení. To se tiskne až na konci školního roku spolu se všemi pochvalami, které žák v průběhu roku získal.

Třídní učitelé kvart vysvětlují žákům význam výstupního hodnocení. Oceňují při předání vysvědčení úspěchy žáků a slovně poukazují na stránky, kde vidí možnost pro další zlepšení.

Spolu s vysvědčením a výstupním hodnocením dostávají žáci i dopis pro rodiče, v němž ředitel školy vysvětluje smysl výstupního hodnocení. V dopise je současně uvedeno, jak mají rodiče postupovat, pokud s obsahem výstupního hodnocení nesouhlasí.

Výstupní hodnocení v této podobě splňuje bezesbytku požadavky zákona, vyhlášky i informace MŠMT. Škola se podařilo do výstupního hodnocení zapracovat hodnocení výsledků vzdělávání stanovených v RVP ZV a současně i hodnocení výsledků popsaných v ŠVP naší školy.

Dosavadní odezva od rodičů i žáků na obsah, rozsah a vnější podobu dokumentu je velice dobrá. Stejně dobrý pocit mívají z hotových výstupních hodnocení i třídní učitelé.

Z pohledu vedení školy se postup při tvorbě výstupního hodnocení osvědčil a díky předem připraveným formulacím bylo dosaženo i částečné objektivizace obsahu hodnocení. Vyučující navíc dali podnět pro další zlepšení systému, který škola začala používat. Tvorba výstupního hodnocení přinesla i možnost pro týmovou práci učitelů a současně se zlepšovala schopnost učitelů využívat výpočetní techniku.

TAK TENTOKRÁT TO ARCHIMEDES PŘEHNAL.

Modul „Výstupní hodnocení“ v Aplikaci MONITOR

Modul Výstupní hodnocení poskytuje škole možnost rozhodnout se pro jeden ze dvou možných způsobů využití. Je zde tudíž aplikována stejná filozofie jako u modulu pro zpracování hospitací nebo u modulu pro hodnocení učitelů žáky.

1. Škola má možnost kompletně využít tzv. systémovou šablonu a pracovat se systémovými škálami hodnocení.
2. Druhou možností je připravit si vlastní škálu pro hodnocení žáka ve všech oblastech výstupního hodnocení a výroky dosadit do šablony, v níž jsou napevno zakotveny hlavní oblasti hodnocení.

V první fázi je vhodné důkladně prostudovat systémové škály pro hodnocení žáků a posoudit jejich použitelnost v závislosti na konkrétních podmínkách školy. Pokud z nějakého důvodu nevyhovují, pak teprve doporučujeme přistoupit k přípravě vlastních hodnotících výroků.

První možnost je rychlejší a umožňuje okamžitou tvorbu výstupního hodnocení, druhá možnost má tu výhodu, že si přípravu dílčích hodnocení připravují školy samostatně, a zvyšuje se tak osobní odpovědnost ředitele, výchovného poradce a třídních učitelů za výsledek. Snáze se také dosáhne zapojení dalších učitelů do tvorby výstupního hodnocení, které se tak dále objektivizuje.

Společnou vlastností všech modulů Aplikace MONITOR je využití dat importovaných ze systému Bakaláři.

Členění modulu

Po přihlášení se administrátora školy se hlavní menu Aplikace MONITOR zobrazuje v tomto členění:

Přehled hodnocení

V této položce se administrátorovi školy zobrazují všichni žáci školy a je mu zprostředkována informace, u kterých žáků jsou již výstupní hodnocení zadána. Zde také administrátor schvaluje výstupní hodnocení, která třídní učitel vytvořil.

Šablony

Zde je k použití připravena systémová šablona. V této položce může administrátor vytvořit vlastní šablonu pro výstupní hodnocení a přiřadit k ní výroky ze škály, kterou si samostatně vytvořil.

Výroky

Zde je umožněno seznámit se s kompletní škálou hodnocení ve všech oblastech výstupního hodnocení. Je zde také možné vytvářet vlastní škály pro hodnocení všech oblastí zadaných do šablony.

Nápověda

V nápovědě je detailně popsán postup jak s modulem pracovat.

Co modul umožňuje:

1. Import dat ze systému Bakaláři

- Pro tvorbu výstupního hodnocení jsou ze systému Bakaláři importována tato data:
 - a. Jméno a příjmení žáka
 - b. Datum a místo narození žáka
 - c. Třída
 - d. Číslo v třídním výkazu

2. Tvorba šablony výstupního hodnocení

- Modul umožňuje pojmenovat novou šablonu a zvolit ji k dalšímu použití.
- Administrátor má na výběr použití systémové šablony nebo vytvoření vlastní šablony.
- Modul umožňuje při editaci šablony vložení vlastního textu, který se bude na formuláři tisknout, tedy tvorbu hlavičky výstupního hodnocení.
- V průběhu editace je možné do formuláře importovat logo školy.

3. Stanovení přístupových práv pro tvorbu výstupního hodnocení a přístup k výsledkům

- Administrátor školy
 - a. má oprávnění připravit šablonu k používání,

- b. má jako jediný právo schválit výstupní hodnocení vytvořené třídním učitelem,
- c. má přístup ke všem hotovým výstupním hodnocením a navazujícím statistikám,
- d. má oprávnění exportovat hotová výstupní hodnocení do formátu pdf, archivovat je a tisknout.

→ Třídní učitel

- a. po přihlášení svým heslem může vytvářet výstupní hodnocení pro své žáky,
- b. má oprávnění zadat s využitím Aplikace MONITOR svým žákům dotazníky pro získání potřebných údajů pro tvorbu výstupního hodnocení,
- c. má oprávnění tisknout schválená výstupní hodnocení a je mu umožněno archivovat výstupní hodnocení na svém lokálním disku u dalších dokumentů své třídy.

4. **Zadání dat - tvorba výstupního hodnocení**

- Výstupní hodnocení tvoří třídní učitel s využitím šablony schválené administrátorem školy.
- V průběhu tvorby části I výstupního hodnocení přiřazuje třídní učitel z nabídkové škály vhodné hodnotící výroky. Je umožněna editace hodnotícího výroku po jeho zadání do hodnocení konkrétního žáka.
- V průběhu hodnocení ostatních částí výstupního hodnocení doplňuje třídní učitel vlastní text.
- Po dokončení se výstupní hodnocení ukládá, třídnímu učiteli a administrátorovi je umožněno ho dále upravovat.

5. **Výstupy**

→ Výstupy pro žáky

- a. Výstupem pro žáky jsou vytištěná výstupní hodnocení, která dostávají od třídního učitele spolu s vysvědčením za první pololetí ročníku, v němž ukončují povinnou školní docházku.

→ Výstupy pro třídního učitele

- a. Výstupem pro třídního učitele jsou vytištěná výstupní hodnocení, která předává žákům.
- b. V Aplikaci MONITOR jsou pro každého třídního učitele k dispozici všechna výstupní hodnocení, která v průběhu let vytvořil, jsou řazena po ročnících a třídách.
- c. Třídnímu učiteli jsou k potřebám archivace v dokumentaci třídního učitele k dispozici všechna výstupní hodnocení ve formátu pdf.
- d. Je mu umožněn přístup k základním statistikám.

→ Výstupy pro vedení školy

- a. Vedení školy má stejná oprávnění jako učitelé.

- b. Vedení je umožněn přístup ke všem statistikám, které může exportovat mimo MONITOR k dalšímu zpracování.

Ukázky vztahující se k této kapitole:

1. Výstupní hodnocení zpracovaná v modulu pro tvorbu výstupních hodnocení Aplikace MONITOR
2. Škála hodnocení využitelná pro tvorbu výstupních hodnocení